

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 18.05.2017

Vår ref: 17/03703-2

Deres ref: 17/1340-

Svar på høring om forslag til generell del av læreplanverket for grunnopplæringen

Kirkerådet viser til invitasjon til å avgi høringssvar til «Overordnet del - verdier og prinsipper» til læreplanverket for grunnopplæringen.

Innledningsvis vil Kirkerådet peke på at skolens verdigrunnlag er et viktig grunnlagsdokument for alle som bidrar til barn og unges oppvekst i Norge. Samfunnets forståelse av barn og unge, oppvekst og læring kommer til uttrykk gjennom læreplanens overordnede del. Skolens formålsparagraf og læreplanens overordnede del er sentrale uttrykk for samfunnets verdigrunnlag, som i formålsparagrafen forankres i «*grunnleggjande verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon [...], verdier som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane.*»

Den norske kirke og øvrige tros- og livssynsamfunn i Norge er vesentlige verdiaktører i samfunnet, og utgjør ressurser for skolens arbeid med verdier.

Gjeldende generell del har dannet et viktig grunnlag for oppvekst og læring i Norge de siste 24 årene. Kirkerådet støtter behovet for en ny overordnet del som grunnlag for den fagfornyelsen i skolen som kommer de nærmeste årene. Et slikt arbeid stimulerer også samtalen om oppvekst og læring på andre arenaer i samfunnet, og vil være en ressurs både for utvikling i skolen og for andre som utgjør oppvekstarenaer for barn og unge.

Kirkerådet synes at intensjonene som beskrives i dokumentet er gode og inspirerende, og at den skolen som beskrives ser ut til å være en god skole for elever og for samfunnet. Kirkerådet opplever allikevel ikke at dokumentet har funnet en form og et språk som kan gi et løft som visjonsdokument og verdiforankring for barn og unges oppvekst, dannelse og utdanning i dagens og morgendagens Norge.

Kirkerådet har følgende kommentarer til forslaget:

Kapittel 1. Opplæringens verdigrunnlag

I innledningen til kapittel 1 står følgende: «*Gjennom opplæringen skal elevene tilegne seg verdier som gir retning for deres livsutfoldelse, og de skal forberedes til å bli kloke og handlekraftige samfunnsborgere.*»

Skolen er en hovedarena for elevenes hverdag gjennom hele oppveksten. Det er derfor viktig at skolen i tillegg til et lærings- og utviklingsperspektiv understøtter og bekrefter den eleven er til enhver tid, i tillegg til det hun kan bli. Tilsvarende framtidssformuleringer finnes flere steder i dokumentet. Anliggendet kan som eksempel ivaretas ved å justere enkelte ord i nevnte setning: «Gjennom opplæringen skal elevene tilegne seg verdier som gir retning for deres livsutfoldelse, og de skal ~~forberedes~~ *ustrustes til å bli* være kloke og handlekraftige samfunnsborgere.»

Det er viktig at læreplanverket målbærer et syn på barndommens og ungdommens egenverdi for å ivareta barn og unges rettigheter og utvikling på en god måte. Skolen må romme både fortid, nåtid og framtid.

Kap 1.1 Menneskeverdet

Setningen «*Menneskeverdets ukrenkelighet er forankret i formålsparagrafen og bygger på grunnleggende tanker om likeverd, solidaritet og på de bånd som gjør oss avhengig av hverandre*» gir et inntrykk av at menneskeverdet er begrunnet i skolens formålsparagraf. Henvisningen til formålsparagrafen, som vi antar er intensjonen med setningen, vil komme tydeligere frem ved å vise til at menneskeverdet er forankret i den kristne og humanistiske arven.

Kap 1.2 Kultur, identitet og mangfold

Dokumentet gir en god beskrivelse av hvordan kristen og humanistisk arv og tradisjon og landets samlede kulturarv, har utviklet seg gjennom historien og er i kontinuerlig utvikling. Det er ingen motsetning mellom kulturarv og tradisjon på den ene side og kulturelt, språklig og livssynsmessig mangfold på den andre side. Felles arv versus mangfold balanseres godt i utkastet. Likeså individets identitet versus felles kulturelle referanser.

Skolen har en sentral rolle i å ivareta balansen mellom å verdsette ulikhet og mangfold, samtidig som elevene både skal støttes i å utvikle sin egen identitet og felles kulturelle referanser. Lærernes behov for flerkulturell kompetanse løftes fram i denne sammenheng. Religion og livssyn er en viktig del av dette mangfoldet. Kirkerådet fremhever skolens rolle i forhold til i praksis å verdsette ulikhet og mangfold. Dette krever at lærerne har kompetanse som gir dem trygghet til å tolke, forstå og støtte elevenes utvikling og identitetsdannelse, også når det gjelder livssyn. Kirkerådet anbefaler derfor at dette tydeliggjøres i lærerutdanningen og prioriteres i fagutviklingen i forbindelse med fornyelsen av fagene. Dette forutsetter også at det utvikles godt undervisningsmaterieell.

Kunnskap om og forståelse for urfolk og minoriteter tematiseres i dette avsnittet. Historien har vist hvordan skolen i tidligere tider har vært brukt til å undertrykke minoriteter. Det er derfor viktig at skolens verdigrunnlag på denne måten holder fram mangfold som en verdi i det norske samfunnet. Kunnskap og holdningsskapende arbeid er viktig for å verdsette mangfold og støtte opp om elevenes identitetsutvikling i skolen.

Kulturarv og kulturtradisjon, både som nasjonale og internasjonale størrelser nevnes flere steder i dokumentet. Kirkerådet vil peke på at begrepene «arv og tradisjon» både har fortid, samtid og framtid som perspektiver. Dokumentet gir stedvis et inntrykk av at kulturarv og kulturtradisjon er noe vi har bak oss, men det er også levende størrelser i kontinuerlig utvikling som vi er en del av og som inngår i barn og unges identitetsutvikling.

Møter med levende kultur og ulike tros- og livssynssamfunn som finnes i lokalsamfunnet er gode ressurser for å gi elevene innsikt i det mangfoldet som dette utgjør. Kirkerådet fremhever samarbeid med skolen, både som ressurs for de ulike fagene og med invitasjon til gudstjenester som del av kirkens samfunnsoppdrag.

Kap 1.3 Kritisk tenkning og etisk bevissthet

Etisk bevissthet handler om å veie ulike hensyn mot hverandre og å se «den andres» perspektiv. Dette bør få større vekt i dette avsnittet.

Kap 1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet

Setningen «*Dagens barn og unge skal håndtere morgendagens utfordringer, og vår felles fremtid avhenger av at fremtidige generasjoner kan ta vare på vår felles klode*» gir et fremtidsperspektiv på hvorfor det er viktig at elevene utvikler miljøbevissthet. Dagens barn og unge må også håndtere *nåtidens* klimautfordringer, i tillegg til *morgendagens*.

Respekt for naturen må også begrunnes i naturens egenverdi, uavhengig av nytteverdien for oss mennesker, jfr. formuleringen «*[...] naturen som en kilde til nytte, opplevelse og glede, god helse og læring.*»

Kapittel 2. Prinsipper for læring og utvikling

Dette kapitlet skisserer en helhetlig forståelse av skolens virksomhet som har enkeltmenneskets frihet, selvstendighet og ansvarlighet som mål. Betydningen av en meningsfylt skolehverdag for å sikre alle barn og unge en god oppvekst, er et godt perspektiv på skolen som en hovedarena for barn og unges oppvekst.

Kap 2.1 Danning og helhetlig kompetanse

Begrepene *danning* og *helhetlig kompetanse* er gode uttrykk for en livslang dannelsingsprosess som skolen har en vesentlig rolle i å bidra til.

«*Barn og ungdom skal støttes i utviklingen av sin identitet gjennom møte med andre mennesker, kultur, historie, natur og samfunn.*» I dette avsnittet bør livssyn inn, som en del av helhetlig kompetanse.

Skolens samfunnsoppdrag beskrives som «*å forberede alle barn og unge på å leve i en verden kjennetegnet av sosial, kulturell og teknologisk utvikling*». Ved å bytte «forberede» med «utruste», inkluderes et samtidsperspektiv. De lever i en slik verden som barn og unge også.

Kap 2.2 Sosial læring og utvikling

Kapitlet beskriver viktige fellesskapsdimensjoner ved skolen. Her tematiseres flere av verdiene i formålsparagrafen, f.eks nestekjærlighet, tilgivelse og respekt for den enkeltes overbevisning. Disse kunne gjerne nevnes i teksten for å synliggjøre forbindelsen til formålsparagrafen.

Kap 2.6 Tverrfaglige temaer

De tre tverrfaglige temaene «*Folkehelse og livsmestring*», «*Demokrati og medborgerskap*» og «*Bærekraftig utvikling*» gir gode muligheter til helhetlig læring om viktige tema, med både individuelle perspektiv og fellesskapsperspektiv.

I innledningen til dette avsnittet står det at elevene skal forstå «*sammenhengen mellom handlinger og valg, og hvordan vi gjennom kunnskap og teknologi kan finne løsninger*». I tillegg til *kunnskap* og *teknologi*, må også *verdier* nevnes som betydningsfulle i denne sammenhengen.

Religiøs mangfold beskrives under temaet «*Demokrati og medborgerskap*» som noe som «*på sitt beste*» bidrar til å berike fellesskapet. Kirkerådet ser det som viktig at mangfold holdes fram som et positivt kjennetegn ved samfunnet, og at skolens oppgave er å gjøre elevene kjent med ulike religioner og livssyn på en måte som fremmer toleranse og motvirker fremmedfrykt og krenkelser.

Religion og livssyn er vesentlige meningsbærere i menneskers liv, med påvist positiv betydning for folkehelsen. Det hele menneske, med kropp og ånd bør tydeliggjøres i avsnittet om «*Folkehelse og livsmestring*».

Kirkerådet ser det som svært positivt at bærekraftig utvikling blir et tverrfaglig tema i skolen.

Kapittel 3. Prinsipper for skolens praksis

Kap 3.1 Tilrettelegging for den enkelte elev

Dette kapitlet vektlegger i all hovedsak individuelle tiltak og bruker mye plass på å beskrive betydningen av tydelige forventninger og god vurdering som nøkkel for å tilpasse undervisningen til ulike elever. Dette avsnittet må suppleres med refleksjoner om elevenes ulike forutsetninger, fysisk og mentalt, og en drøfting av hva tilrettelegging betyr i relasjon til alle menneskers likeverd. I dagens Opplæringslov er «tilpasset opplæring» nedfelt i en egen paragraf, og er betegnet som en kvalitet ved all opplæring. Tilpasset opplæring gjelder derfor for alle. Det er derfor noe helt nytt at generell del har et eget kapittel om tilrettelegging for enkeltelever, der de nevner «tilpasset opplæring», nærmest i en bisetning, og bruker formuleringen «i størst mulig grad». Dette ser ut til å være en svekkelse av den innretning som finnes i opplæringsloven i dag, dens verdier og det formålet som gjelder for all opplæring i skolen. Kirkerådet er kritisk til en slik svekkelse.

Kap 3.2 Et inkluderende læringsmiljø

Kirkerådet vil understreke betydningen av trygge læringsmiljø og løfter fram den tydelige formuleringen om dette i kapittel 3.2: «Alle ansatte på skolen har ansvaret for å fremme læring, helse og trivsel [...], og for å forebygge mobbing og krenkelser. Dette ser ut til å videreføre og styrke Læringsplakatens punkt som sier at skolen skal «sikre at det fysiske og psykososiale arbeidsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring».

Tros- og livssynssamfunn i lokalmiljøet er sentrale verdiinstitusjoner og verdifulle arenaer for læring. Det kan være at de er tenkt å inngå i begrepet «aktører i organisasjons- og arbeidsliv». Men de bør positivt nevnes i denne sammenhengen for å tydeliggjøres som ressurser for å realisere skolens verdigrunnlag.

Dokumentets navn

I høringsbrevet ber departementet om tilbakemelding på alle sider ved dokumentet, også dokumentets navn. Navnet «Overordnet del» gir et tydelig signal om at dokumentet skal være førende for skolens helhetlige virksomhet. Kirkerådet gir tilslutning til at dette er et tjenlig navn på dokumentet.

Felles overordnet del for norsk og samisk skole

Høringsbrevet peker også på at «Overordnet del» skal danne et felles grunnlag for den norske og den samiske skolen, og viser til at Sametinget ber om høringsinstansenes syn på hvorvidt forslag til den overordnede delen ivaretar dette.

Sametinget reiser tre spørsmålsstillinger om hvorvidt forslaget til den overordnede delen:

- 1) - i tilstrekkelig grad synliggjør samiske elevers urfolksrettigheter
- 2) - er et godt grunnlag for opplæring i samisk skole
- 3) - er et godt grunnlag for samiske elever i norsk skole

Kirkerådet støtter intensjonen om en felles overordnet del for norsk og samisk skole, for å sikre en helhetlig og likeverdig tilnærming for alle elever. Samisk kirkeråd har arbeidet særlig med spørsmålene som Sametinget har reist i forbindelse med høringen. Kirkerådet gjengir her Samisk kirkeråd sine vurderinger av disse spørsmålene, og viser til begrunnelser i Samisk kirkeråd sitt høringsvar.

- 1) Den overordnede delen synliggjør i liten grad samiske elevers urfolksrettigheter. I dagens generelle del er det vist til hvilke lover og konvensjoner som forskriftene er nedfelt i. Dette er tatt bort i det nye forslaget.
- 2) Dette er ikke et godt grunnlag for opplæring i samisk skole

3) Dette er i liten grad et godt grunnlag for samiske elever i norsk skole